

Obraćanje visokog predstavnika i specijalnog predstavnika EU ambasadora Miroslava Lajčáka pred Komitetom za vanjske poslove Evropskog parlamenta

–Provjeriti tekst nakon obraćanja–

Premalo, prekasno, isuviše dugo

Dame i gospodo,

Zadovoljstvo mi je i čast biti danas ovdje s vama.

Prvo bih vas želio informirati o posljednjem razvoju situacije u Bosni i Hercegovini.

Lideri šest političkih stranaka koje su na vlasti sastali su se u prošli četvrtak da razgovaraju o glavnom preostalom uslovu EU: reformi policije. Kao rezultat tih razgovora, oni su se usaglasili oko akcionog plana o implementaciji Mostarske deklaracije o reformi policije. Međutim, zaključak šest stranačkih lidera je da je ovaj akcioni plan nerelevantan sve dok politička kriza i dalje traje. Međutim, ohrabrujuće je da su na ovom sastanku svi lideri izrazili volju za rješavanje trenutne političke krize. Kasnije ću reći nešto više o ovom

procesu; međutim, želim naglasiti da se politička rješenja mogu naći samo putem dijaloga i saradnje.

Iako je sigurnosna situacija i dalje stabilna i nema indicija da će se pogoršati, politička kriza je duboka i stvarna i ne možemo je ignorirati. Ona je rezultat temeljnih pitanja koja su skoro dvije godine trovala političku atmosferu. Jednostavnim guranjem problema pod tepih neće se riješiti problem. Neshvatanje ozbiljnosti krize i izostanak odgovarajuće akcije imat će visoku cijenu.

Nefunkcionalnost zemlje potiče od nepostojanja zajedničkog konsenzusa među tri konstitutivna naroda u Bosni i Hercegovini o prošlosti, sadašnjosti i budućnosti ove države.

Postoje tri različita koncepta organizacije i funkcioniranja zemlje, a dva od tri su u očitoj opoziciji jedan s drugim.

Lojalnost Srba prema državi uslovljava se prihvatanjem RS od strane drugih kao legitimnog i trajnog dijela ustavne strukture.

Hrvati su i dalje suštinski nezadovoljni dvoentitetskom organizacijom za koju smatraju da ih stavlja u položaj manjine skoro u svim kantonima u Federaciji.

S druge strane, većina Bošnjaka želi ustavni poredak u kojem će entiteti biti ukinuti i koji će osigurati efikasnu centralnu vlast, čak i ako se mnoge ovlasti delegiraju na nivo višenacionalnih regiona.

Evropski parlament je prije dvije godine bio domaćin javnoj debati sa političkim predstavnicima konstitutivnih naroda BiH, na kojoj su ovi stavovi potvrđeni. Te pozicije se od tada nisu promijenile.

Ove različite pozicije bi se teoretski mogle pomiriti. Međutim, u praksi, niti jedno od političkih vođstava još uvijek ne traži najmanji zajednički sadržilac kako bi se došlo

do međusobno prihvatljivog rješenja, ali jasno žele nametnuti sopstvenu viziju za ovu zemlju. Zbog naslijeđa rata i logike nacionalno zasnovane politike nultog zbira, postizanje bilo kakvog kompromisa se čini nevjerovatno teškim, ako ne i potpuno nemogućim.

Jedini način da se trajno riješe ovi duboko ukorijenjeni problemi bit će veoma ozbiljna interna debata o ustavnim aranžmanima o kojima se građani Bosne i Hercegovine mogu složiti. To će biti proces od suštinskog značaja putem kojeg svi predstavnici građana moraju raditi zajedno i izgraditi međusobno povjerenje. Bosna i Hercegovina mora biti mjesto gdje svi građani mogu uživati i ostvarivati sva svoja ljudska prava. Da bi ovaj proces uspio, bit će potrebno prevazići ozbiljne podjele.

Svakog dana čekamo da se izgradi povjerenje i da dođe do pomirenja; buduće generacije odrastaju sa 3 različite historije i obrazovna sistema, što stvara mržnju i podozrenje prema susjedima.

Uviđajući ove duboko ukorijenjene probleme, Evropski parlament je u nekoliko navrata podvlačio da su ustavne i obrazovne reforme hitan prioritet za ovu zemlju.

Iako je politički proces u zastoju, ova zemlja ne može stajati na mjestu. Ima mnogo ozbiljnih izazova. Jedan od njih je i ekonomski razvoj. Trenutna stopa rasta je samo oko polovine onoga za što Svjetska banka smatra da je potrebno da bi se BiH definitivno izvukla iz siromaštva. Ekonomska statistika dvanaest godina nakon rata dokazuje da polovica stanovnika živi na liniji siromaštva ili ispod nje.

Iz tog razloga moj ured aktivno lobira za donošenje mjera koje mogu pomoći u privlačenju investicija, stvaranju radnih mjesta i podizanju životnog standarda. Mnoge od ovih mjera su spremne za implementaciju, ali nikada nisu usvojene na vladama niti donesene u parlamentima, jer je politički proces zbog

stranačkog prepucavanja već osamnaest mjeseci ili više praktično paraliziran.

Jedno od osnovnih pitanja, koje je od ključnog značaja za ekonomski razvoj, jeste uspostava jedinstvenog ekonomskog prostora u cijeloj zemlji. Jedinstveni ekonomski prostor je jedan od temeljnih stubova Evropske unije, koji danas funkcionira u 27 suverenih država. U Bosni i Hercegovini, sa druge strane, usljed dubokih podjela u samoj strukturi zemlje, još uvijek nema konsenzusa o uspostavi jedinstvenog ekonomskog prostora.

Obnova društvene strukture Bosne i Hercegovine se nastavlja. Tipičan primjer su nastojanja da se obnovi uništena zajednica Srebrenice. Državne, entitetske i opštinske vlasti učestvuju u inicijativi kojom će se utvrditi kakav se napredak može ostvariti u socijalnom, ekonomskom, sigurnosnom i pravosudnom sektoru u području Srebrenice.

Moj ured će nastaviti pružati podršku i koordinirati reforme u pravosudnom sektoru, te će promovirati novi napad na organizirani kriminal i korupciju. Mi okupljamo sve ključne institucije EU i međunarodne organizacije, potencijalne donatore i bh. organe vlasti, kako bi izradili strateške dokumente za pravosudni sektor i ratne zločine. Sva daljnja pomoć i podrška međunarodne zajednice može biti utvrđena samo na osnovu konkretnih prijedloga.

Kao rezultat ove inicijative, osiguran je dio sredstava za izgradnju državnog zatvora, a Ministarstvo pravde je formiralo radnu grupu zaduženu za izradu opsežne strategije za rješavanje ratnih zločina, kako bi se predmeti ratnih zločina organizirali po osnovu prioriteta i procesuirali na adekvatan način. Također, izrada državne Strategije za pravosudni sektor sada je u završnoj fazi.

U cilju balansa, moram reći da bh. lideri u određenim situacijama jesu pokazali pravu sposobnost za postizanje

pragmatičnog konsenzusa, kada je to potrebno. Kao što sam rekao na početku: sastanak održan prošlog četvrtka bio je nastavak ranijeg sastanka održanog 28. oktobra u Mostaru, gdje su se stranke iz vladajuće koalicije dogovorile o širim okvirima reforme policije – a to nisu bile u stanju uraditi za vrijeme intenzivnih pregovora ranije ove godine.

Mostarska deklaracija je bila nedovoljna i došla je prekasno da bi spasila pokušaj BiH da potpiše Sporazum o stabilizaciji i pridruživanju ove godine, ali bez obzira na to ona predstavlja značajan pokazatelj da politički establišment *može* iznaći konstruktivna i kreativna rješenja za naočigled nesavladive probleme.

Hajdemo samo staviti ovu situaciju u kontekst. Činjenica da sa tolikim entuzijazmom pozdravljamo svaki sastanak i dogovor političkog rukovodstva samo pokazuje kolika je nefunkcionalnost ove zemlje.

To nije dovoljno. Građani BiH već predugo vremena dobijaju premalo, i prekasno. Čak i kada političari žele uraditi pravu stvar, često su nemoćni i nezadovoljni zbog pravnih i ustavnih odredaba koje pogoduju opstrukcijama zakona, umjesto njihovom brzom provođenju.

U takvim okolnostima, politička dešavanja su bila daleko od zadovoljavajućih. Na ovo pogoršanje političke situacije je ukazao i Upravni odbor Vijeća za implementaciju mira, na posljednjem sastanku održanom u Sarajevu prije manje od mjesec dana.

Ova nefunkcionalnost je direktno odgovorna za široko rasprostranjeno siromaštvo koje sam maločas spomenuo. Ekonomski zakoni koji su zaista neophodni se ignorišu, previđaju ili opstruiraju, a kao posljedica takve situacije radna mjesta su i dalje veoma rijetka, dok investitori svoj novac ulažu drugdje.

Ovaj problem treba rješavati u kontekstu procesa evropskih

integracija u Bosni i Hercegovini. Kao što svi mi možemo potvrditi, proces evropskih integracija je najbolji način da se izvrši reforma zastarjelih sistema administracije i upravljanja.

Međutim, odbijajući da pronađu rješenje za reformu policije u septembru, politički lideri su zapravo odbacili opredijeljenost koju su iskazali prema EU prije dvije godine. Važno je naglasiti da su sva tri parlamenta u BiH formalno usvojila rezoluciju o reformi policije u skladu sa tri evropska principa, kao znak opredijeljenosti ka evropskoj budućnosti. U dvije godine jednostavno nisu učinili ništa i na taj su način poslali jasnu poruku Evropskoj uniji. Daljnji napredak na osnovu Mostarske deklaracije je jedini način da se ponovo pokrene evropski proces.

Ako ipak ne postoji evropski proces koji će poboljšati funkcionalnost ove države, to je problem koji može i mora biti riješen kroz postojeći okvir Daytonskog mirovnog sporazuma. Što se tiče građana BiH, naročito onih koji se nalaze na granici siromaštva ili ispod nje, funkcionalnost upravljanja nije neka dokona preokupacija. To je najhitnije pitanje.

To je kontekst u okviru kojeg sam ja poduzeo mjere 19. oktobra kako bi povećao efikasnost Vijeća ministara i Parlamenta.

Donio sam izmjene i dopune relevantnih zakona kako bih riješio situaciju u kojoj članovi Vijeća ministara mogu blokirati cjelokupni mehanizam upravljanja tako što se jednostavno ne pojavljuju na sastancima kabineta ili prilikom glasanja o važnim pitanjima. Nadalje, pozvao sam državni Parlament da predloži izmjene i dopune svojih poslovnika koje će povećati efikasnost Parlamenta, s ciljem jačanja sposobnosti delegata da donose zakone, a ne da opstruiraju njihovo donošenje, te sam zatražio od njih da to učine do 1. decembra.

Efikasno Vijeće ministara, efikasan Parlament.

To je sve. Nema izmjena Ustava, nema oduzimanja osnovnih

prava.

Dozovolite mi da ovo pojasnim.

Moja odluka koja se odnosi na rad Vijeća ministara ima jednu svrhu – ista obavezuje predstavnike konstitutivnih naroda da prisustvuju sjednicama Vijeća ministara. Ukoliko su prisutni na sjednicama, jednostavno nema mogućnosti da jedan konstitutivni narod bude nadglasan od strane druga dva naroda, a uspostavljene su i mjere kako bi se osiguralo da se sastanci Vijeća ministara ne mogu sazivati u kratkom vremenskom roku, ili na takav način koji bi isključio određene ministre. Dakle, sve što moraju da urade jeste da dođu na posao.

Štaviše, kako bi se uklonile sve bojazni u vezi sa provedbom ovih odluka te dokazalo da su iste zaista pravedne, adekvatne i izbalansirane, ja sam prvi visoki predstavnik koji je ikada ponudio da dostavi «autentično pravno tumačenje» svoje odluke.

Uprkos tome, državna vlada se nije sastala tokom posljednjih pet sedmica i zbog toga važni zakoni, kao što je ratifikacija Sporazuma o viznom režimu sa EU, čekaju i BiH će najvjerojatnije propustiti datum njegovog mogućeg donošenja.

Poslovnici o radu su se morali poboljšati, uzimajući u obzir da su postojeće procedure Vijeća ministara i Parlamenta BiH značile da je u posljednjih devet mjeseci Vijeće ministara BiH usvojilo samo dvanaest novih nacrti zakona, a Parlament BiH samo sedam novih zakona. Premalo za zemlju koja je izgubila toliko mnogo vremena, zemlju koja zaostaje za svim svojim susjedima u regionu!

Mjere koje sam donio će osposobiti Vijeće ministara i Parlament BiH da se pozabave ogromnim brojem nezavršenih poslova koji se moraju brzo riješiti kako bi se mogle rješavati urgentne socijalne i ekonomske potrebe Bosne i Hercegovine, kao i veliki broj zakona koji će vremenom, nadamo se, ići zajedno sa integracijom u EU.

Imam razloge da vjerujem da unapređenje funkcionalnosti ovih institucija također ima podršku građana cijele Bosne i Hercegovine. Kao što sam rekao, oni su ti koji su isuviše dugo morali trpjeti sve što je bilo suviše malo i suviše kasno – a izmjene koje sam donio će pomoći da se ispravi takvo neprihvatljivo stanje stvari.

Ali želim da jasno stavim do znanja da čim političko vodstvo BiH počne samo rješavati pitanja nefunkcionalnosti i političke blokade, intervencije visokog predstavnika više neće biti potrebne.

Prije nego domaće političke strukture budu mogle preuzeti tu inicijativu na kontinuiran i efikasan način, morat će postići konsenzus o tome šta misle kakva zemlja bi trebala da bude BiH.

Konstantnim nepostizanjem ovog konsenzusa, političari BiH iznevjeravaju vlastite građane.

Angažman Evropske unije u Bosni i Hercegovini je jedinstven. Niti u jednoj drugoj zemlji nismo rasporedili sve naše instrumente zajedničke vanjske i sigurnosne politike (CFSP) i evropske odbrambene i sigurnosne politike (EDSP), pa ipak Bosna i Hercegovina očigledno nije ostvarila napredak na svom evropskom putu. Nažalost, trenutno se nalazi na dnu liste procesa proširenja EU. Uprkos prisustvu i aktivnom radu specijalnog predstavnika EU (EUSR), Snaga EU (EUFOR), Policijske misije EU (EUPM), Misije posmatrača EU (EUMM), Delegacije Evropske komisije i šefova misija EU, BiH je danas jedina zemlja na Balkanu koja nije čak ni parafirala Sporazum o stabilizaciji i pridruživanju sa EU. Samo ova činjenica govori mnogo o stanju u zemlji.

Velika većina građana BiH već zna kakvu zemlju žele – žele da žive u stabilnoj, prosperitetnoj parlamentarnoj demokratiji koja je u potpunosti integrirana u Evropsku uniju i NATO.

Njihovi lideri, nažalost, više pažnje pridaju onome što *ne*

žele.

Upravni odbor Vijeća za implementaciju mira rekao je na oktobarskom sastanku da je "vrijeme da bh. političari prekinu sa praksom osporavanja osnovne strukture države i njenih sastavnih dijelova."

Zabrinjavajuće je da nakon 12 godina mirovnog procesa i jakog međunarodnog prisustva u BiH to još uvijek moramo isticati. Međunarodna zajednica nije tek dobronamjeren posmatrač u politici Bosne i Hercegovine; ona je uložila ogroman finansijski i politički kapital u poslijeratnu obnovu zemlje i njenih institucija; ona je garant sporazuma kojim je u ovoj zemlji održavan mir već duže desetljeća i ima ne samo mandat nego i obavezu i sve potrebne instrumente da taj cilj postigne. Međunarodna zajednica – a osobito EU – stoga mora pokazati da i dalje svoje obaveze uzima zaozbiljno.

Zbog toga je međunarodna zajednica došla do jednoglasne procjene da još uvijek nije pravo vrijeme da napusti Bosnu i Hercegovinu. Prošle sedmice Vijeće sigurnosti UN-a produžilo je mandat mirovne misije EUFOR-a u ovoj zemlji za godinu dana. Ministri vanjskih poslova EU također su prošle sedmice produžili mandat Policijske misije EU do kraja 2009. a prije samo pet mjeseci Upravni odbor Vijeća za implementaciju mira odlučio je da Ured visokog predstavnika ostaje u funkciji i nastavlja vršiti mandat u skladu sa Daytonskim mirovnim sporazumom. To znači da puni mandat visokog predstavnika ostaje.

Ako smo naučili jednu lekciju iz nedavne prošlosti Bosne i Hercegovine i cijele regije, to je sljedeće: ako ne budemo djelovali brzo i odlučno, problemi će se oteti kontroli. To je lekcija s početka devedesetih godina, koja je bitna i za sadašnjost i za budućnost.

Nakon 12 godina ulaganja, šta očekujemo da će biti rezultat? Šta očekujemo da će Bosna i Hercegovina biti kada se angažman

međunarodne zajednice ovdje okonča?

Hoće li se ostaviti da zemlja tek preživljava u nefunkcionalnoj zbrci struktura vlasti i međunacionalnih razmirica?

Ja, kao visoki predstavnik međunarodne zajednice i specijalni predstavnik Evropske unije, nisam imenovan da bih dopustio da se to desi.

Put napretka za Bosnu i Hercegovinu je jasan, i to je put kojim njeni građani žele ići: to je put ka Evropi. Obaveza je svih nas da pomognemo ovoj zemlji. Ako budemo radili na tome da uklonimo prepreke s tog puta, imaćemo podršku građana, iako ćemo možda naići na kritiku nekih od njihovih lidera. Ovo prvo treba da nam služi kao podsticaj, a ovo drugo nas nipošto ne smije obeshrabriti.

Nadam se da mogu računati na vaše razumijevanje i podršku u tome.

Hvala.